

ฟลาเมงโก-จิตวิญญาณแห่งอันดาลูเซีย*

ไขแสง ศุขะวัฒนะ

ราชบัณฑิต สำนักศิลปกรรม

ราชบัณฑิตยสถาน

บทคัดย่อ

ฟลาเมงโก (flamenco) เพลงพื้นเมืองของสเปนตอนใต้ ที่มีต้นกำเนิดในแคว้นอันดาลูเซียของสเปน เป็นเพลงขับร้องและเพลงเต้นรำที่ใช้กีตาร์สเปนและกรับสเปนประกอบการเต้นรำเดี่ยวและเต้นรำคู่ การแสดงฟลาเมงโกขนานแท้สามารถชมได้ในเมืองต่าง ๆ ของสเปน

คำสำคัญ : ฟลาเมงโก, อันดาลูเซีย, กรับสเปน, กีตาร์สเปน

ในพจนานุกรม ภาษาอังกฤษ มีคำ ๒ คำ ที่สะกดตัวอักษรและอ่านออกเสียงใกล้เคียงกันมาก คือ flamenco (ฟลาเมงโก) และ flaminco (ฟลามินโก) แต่ความหมายของ ๒ คำนี้มีได้เกี่ยวข้องกันเลย flaminco หมายถึง นกกระเรียนสายพันธุ์หนึ่งในสกุล *Phoenicopteridae* มีถิ่นกำเนิดในหมู่เกาะเวสต์อินดีส ในทะเลแคริบเบียน มีขายาวมาก ตีนเหมือนตีนเป็ด จะงอยปากงอยาวลง ขนตามลำตัวสีชมพู แต่คนที่คอสีชมพูเข้ม ชอบอาศัยอยู่ตามหนองบึงที่มีน้ำขังอยู่ตื้น ๆ

ส่วนคำว่า flamenco นั้นหมายถึง ดนตรีและระบำยิปซีแบบสเปน (Spanish-Gypsy music & dance)

* ปรับปรุงจากการบรรยายทางวิชาการในการประชุมสำนักศิลปกรรม เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๖

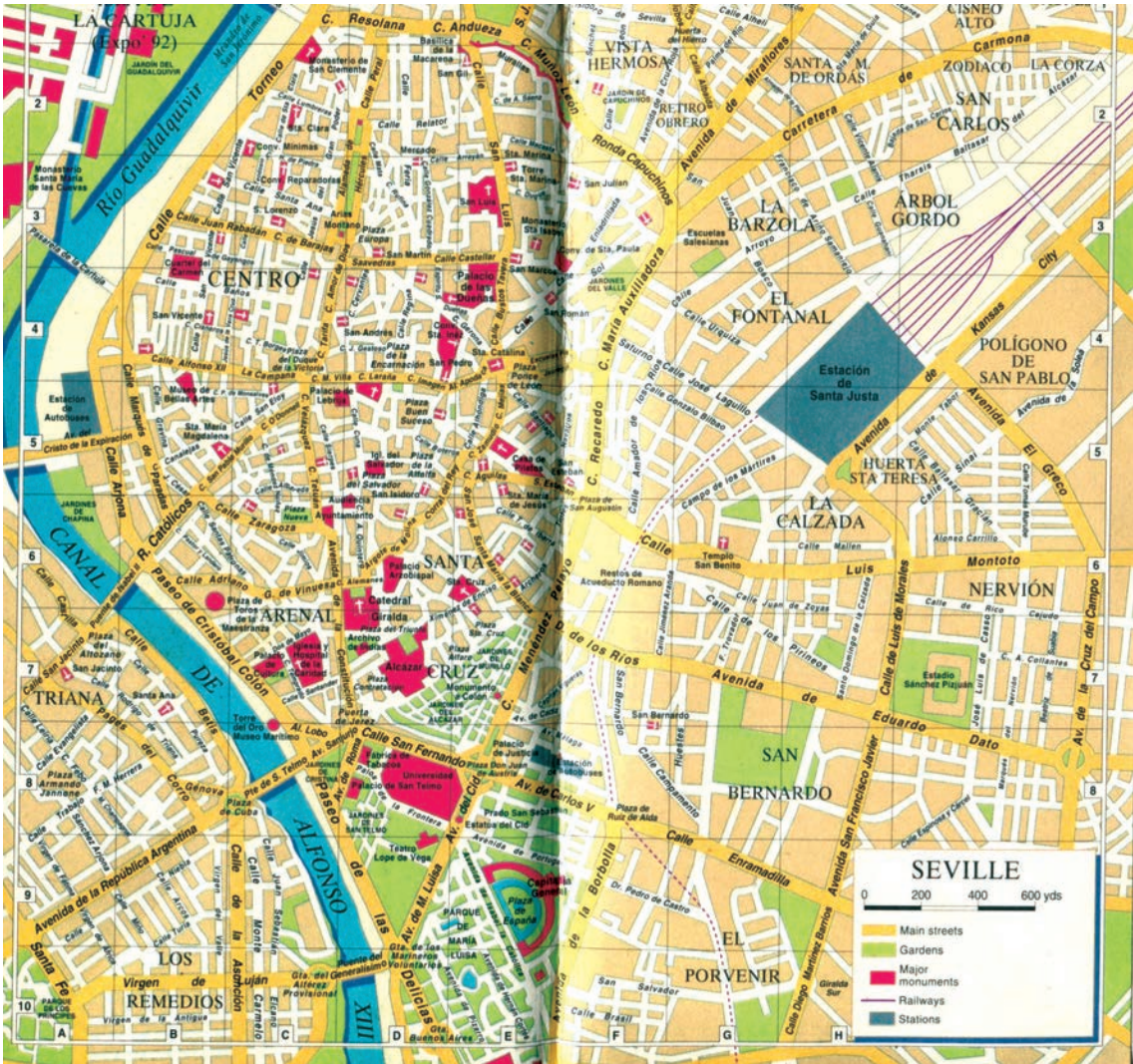
ภาพวาดสีน้ำมันชื่อว่า “Baile por Bulerios” เป็นงานฝีมือของ โคอเซ การ์เซีย ราโมส (Jose Garcia Ramos, ค.ศ. ๑๘๕๒-๑๙๒๑) จิตรกรเอกชาวสเปน แสดงให้เห็น การเรีงระบำ flamenco ของพวกยิปซีใน แคว้นอันดาลูเซียในตอนต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ปัจจุบันภาพนี้แสดงอยู่ใน Museo de Bellas Artes ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียง ของเมืองเซบิยา

สาวสเปน ตามคมมดำ ในชุดเครื่อง แต่งกายประจำแคว้นอันดาลูเซีย

รถไฟความเร็วสูง (TREN DE ALTA VELOCIDAD ESPAÑOLA) ปัจจุบันเส้นทางระหว่าง
กอร์โดบา (Cordoba) กับ มาลากา (Malaga) อยู่ระหว่างการก่อสร้าง (...)

เซบิยา (Sevilla) : เมืองเอกของแคว้นอันดาลูเซีย ใจกลางเมืองมีมหาวิหารกอทิกและหอรบแห่ง
La Giralda อันมีชื่อเสียงโด่งดังตั้งอยู่ นักประพันธ์เพลงอุปรากรหลายคนได้ใช้เมืองนี้เป็นฉากของเค้าเรื่อง
เช่น โมซาร์ท (Mozart) ประพันธ์เรื่อง “Don Giovanni” โรสซินี (Rossini) ประพันธ์เรื่อง “The Barber
of Seville” บีเซ (Bizet) ประพันธ์เรื่อง “Carmen” และนักประพันธ์เพลงอีกท่านหนึ่งชื่อ ตูรินา
(Turina) ก็เกิดที่เมืองนี้

กาดีซ (Cadiz) : เป็นเมืองท่า เมืองเก่าแก่ที่สุดในคาบสมุทรไอบีเรีย ก่อกำเนิดขึ้นโดยพวกฟินิเซียน เป็นบ้านเกิดของนักประพันธ์เพลงชื่อ เด ฟายา (De Falla, ค.ศ. ๑๘๗๖-๑๙๕๖) ผู้ประพันธ์เพลง *Nights in The Gardens of Spain* อันเลื่องชื่อ

ทารีฟา (Tarifa) : เป็นเมืองเล็ก ๆ มีกลิ่นไอของพวกแขกโมร็อกโก จากที่นี่โดยเรือเฟอร์รี่ด่วน จะใช้เวลาเพียง ๔๕ นาที ก็จะถึงเมืองแทนเจียร์ (Tangier) อันเป็นเมืองหลวงเก่าของโมร็อกโก ตั้งอยู่บนทวีปแอฟริกาแถบเหนือที่ควรเดินทางไปเยือนอย่างยิ่ง

การเดี่ยวกีตาร์

ยิบรอลตาร์ (Gibraltar) : ทุกวันนี้สหราชอาณาจักร^๑ ยังคงมีฐานทัพเรือเล็ก ๆ เพื่อรักษาช่องทางเดินเรือที่จะเข้าสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ที่มีเขาสูงตระหง่านเป็นจุดเด่น ที่มีชื่อว่า Hercules pillar

มาลากา (Malaga) : เป็นเมืองใหญ่ที่ ๒ รองจาก เซบิยา มีพิพิธภัณฑ์แสดงผลงานของปาโบล ปิกัสโซ จิตรกรผู้ยิ่งใหญ่ของสเปน

กอร์โดบา (Córdoba) : เป็นที่ตั้งของสุเหร่าใหญ่ที่สุดของพวกเขาแมมัวร์ในดินแดนของสเปน ซึ่งมีเสาถึง ๘๕๐ ต้น มีชื่อว่า เมซquita (Mezquita)

กรานาดา (Granada) : ชื่อเมืองนี้ในภาษาสเปนแปลว่า “ผลทับทิม” (pomegranate) ที่มีวังและสวนอันโด่งดังของพวกเขา และ Generalife นอกเหนือไปจากนี้ที่เมืองนี้ยังเป็นแหล่งต้นกำเนิดของ “flamenco” อีกด้วย

flamenco จิตวิญญาณแห่งอันดาลูเซีย

flamenco (ฟลาเมงโก) นั่นคือ “ดนตรีและระบำยิปซีแบบสเปน (Spanish Gypsy music & dance)

มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

el cante คือ เพลงขับร้อง (song) ที่มีทั้งเรื่องราวจากตำนานหรือนิทาน และบทประพันธ์ที่ชมความงามของสถานที่

^๑ มีชื่อเรียกว่า สหราชอาณาจักรบริเตนใหญ่และไอร์แลนด์เหนือ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี และประกาศราชบัณฑิตยสถาน เรื่อง กำหนดชื่อประเทศ ดินแดน เขตการปกครอง และเมืองหลวง

baile คือ ระเบ้า (dance) ซึ่งมีทั้งผู้เต้นเดี่ยวชายหรือหญิง หรือเต้นคู่ ชาย-หญิง ผู้เต้นหญิงจะต้องมีกรับสเปน (castanets) อยู่ในมือซ้ายซึ่งโตกว่า เป็นตัวผู้ เรียกว่า มาโช “macho” ส่วนมือขวาตัวเล็กกว่าเป็นตัวเมีย เรียกว่า เอมบรา “hembra” นักเต้นชายจะเรียกร้องความสนใจด้วยการปรบมือ (palmada) และพร้อมกันใช้ส้นรองเท้ากระทบพื้น (stamping) หรือไม้ก็กระทบพื้นไม่แรงน่กอย่างถึ ๆ (tapping) เพื่อเพิ่มความคึกคักเร้าใจให้มากขึ้น ซึ่งทั้ง ๒ อาการนี้ เรียกว่า zapa teado

el toque คือ การเดี่ยวกีตาร์ (solo guitar music) ซึ่งผู้บรรเลงจะใช้ กีตาร์สเปน (Spanish guitar) หรือกีตาร์คลาสสิก (classical guitar) เล่นในลีลาที่ตื่นเต้น รุกเร้าใจ หรือไม้ก็สุดโศกสะเทือนอารมณ์เป็นที่สุด

จะชมการแสดงฟลามงโกขนานแท้ที่ไหนดี ?

เซบียา : Museo del Baile Flamenco เป็นพิพิธภัณฑที่จัดแสดงเรื่องราวของฟลามงโก โดยเฉพาะบางครั้งมีการแสดงสดด้วย และที่ La Carboneria

กอร์โดบา : ที่ EL Cardenal และ La Buleria

กรานาดา : ที่ Sala Albayzin และที่ Zambra Maria La Canostera

สรุป

ฟลามงโก (flamenco) หมายถึงเพลงขับร้องและระเบ้าของชาวฮิบซีซึ่งมีเชื้อสายดั้งเดิมจากอินเดีย เป็นพวกเร่ร่อน ส่วนใหญ่อยู่ในสเปน มีบางท่านกล่าวว่า ลีลาระเบ้าเลียนแบบท่านกกระเรียน ระเบ้านี้มีต้นกำเนิดที่เมืองกรานาดาในแคว้นอันดาลูเซียที่อยู่ตอนใต้ของสเปน

ฟลามงโกมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ el cante หมายถึงเพลงขับร้องบรรยายเรื่องราวจากตำนานหรือนิทาน และบทประพันธ์ที่ชมความงามของสถานที่ ส่วน baile หมายถึงระเบ้า มีทั้งผู้เต้นคนเดียวหรือผู้เต้นคู่ชาย-หญิง นักเต้นรำหญิงจะใช้กรับสเปน (castanets) เน้นเคาะจังหวะ โดยที่มือซ้ายถือ macho มือขวาถือ hembra ซึ่งมีขนาดเล็กกว่าและให้จังหวะถึกว่า macho ส่วนนักเต้นรำชายจะเรียกร้องความสนใจด้วยการปรบมือ (palmada) พร้อมกันใช้ส้นรองเท้ากระทบพื้น (stamping) อย่างค่อนข้างแรง หรือกระทบพื้นไม่แรงอย่างถึ ๆ (tapping) ทั้ง ๒ อาการนี้เรียกว่า zapa teado เพื่อเพิ่มความคึกคักเร้าใจให้มากยิ่งขึ้น ที่สำคัญซึ่งขาดเสียไม่ได้คือ มีการบรรเลงกีตาร์สเปนประกอบ (el toque) ในลีลาที่ตื่นเต้นเร้าใจ หรือสุดโศกสะเทือนอารมณ์

เมืองที่มีการแสดงฟลามงโกขนานแท้ เช่น กอร์โดบา กรานาดา เซบียา และที่เซบียาซึ่งมีพิพิธภัณฑที่ชื่อ Museo del Baile Flamenco ที่ผู้สนใจสามารถค้นคว้าเรื่องราวของฟลามงโกได้อย่างจุใจ

Abstract **Flamenco-The Spirit of Andalusia**

Khaisaeng Sukawattana

Fellow of the Academy of Arts,

The Royal Institute, Thailand

Flamenco is a well-known style of Spanish music. It originated in the South of Spain, in the area called Andalusia. This genre of music includes cante (singing), toque (guitar playing), baile (dancing) and palmas (clapping).

Keywords: flamenco, Andalusia, castanets, spanish guitar